

Viseforum 1/2002.

Danse Polka - sjanti og slager

Astrid Nora Ressem.

Denne gangen skal jeg ta for meg ei munter vise fra seilskutetiden. Visa var en storslager i Amerika i 1830-åra da polka var det nye og "hotte". Samtidig levde den sitt liv om bord på skutene som sjanti. Vi vet ikke mye om hvordan visa levde som slager på land, men populariteten om bord på skutene viser seg ved at den finnes opptegnet i mange former på både engelsk og norsk. Nå er ikke det spesielt for denne sjantien, for noe av arbeidssangenes vesen er at de forandrer seg hele tiden. Nye strofer blir lagt til og andre forsvinner. På mange skuter var det en sjantimann som fungerte som forsanger mens mannskapet stemte i på refrenget. Refrenget var fast, men solodelen kunne og skulle gjerne varieres. Selv om teksten var underordna rytmen som skulle hjelpe til å drive arbeidet i takt framover, var det et stort pluss hvis forsangeren var god til å improvisere. Mannskapet trengte avveksling som kunne ta tankene vekk fra slitet og det var populært med tekster som harselerte med personer eller hendelser om bord og gjerne med grovkornede innslag. Lengden på sangen ble bestemt av hvor lang tid arbeidet tok, så det var ikke noen vits i å prøve seg på en historie med logisk oppbygging og rød tråd. Stroffene kunne komme hulter til bulter, noe kjent og noe nytt. Mange ganger kunne sikkert sjantimannen bli oppradd og måtte komme med løse ord og babbler, delvis på engelsk, delvis på sitt eget språk.

Miljøet på skutene var internasjonalt. Mange nordmenn jobbet på britiske fartøyer og sjømannsengelsk var også fellesspråket på mange norske skuter, så de fleste opptegnelser vi har i dag fra dette miljøet er på en blanding av norsk og engelsk. "Danse Polka" finnes opptegnet i flere "grader" av engelsk, fra de rent engelske til denne som er nesten helnorsk. Ofte er forsangen på norsk, mens koret er på engelsk, for eksempel: "And away, my santee, My dear Annie! Oh, you pretty girl, can't you dance the Polka.". Mange av sangene som ble sunget om bord på skutene var også populære på land. Men det gjaldt stort sett de såkalte frivaktsvisene, de som ble brukt til ren forlystelse eller til å sette ord på lengselen etter landlivets gleder. Sjantier ble forbundet med arbeid og slit, og hvem ville høre det når de en sjelden gang hadde landlov? Polka var populært på 1800-tallet, men det hjalp nok også at "Danse Polka" er en såkalt "walkawaysjanti". Det innebærer at rytmen er fast og jevn uten spesielle markeringer. Dette i motsetning til for eksempel halesjanti, der mannskapet i refrenget legger ekstra trykk i noen stavelser for å markere hvor alle må rykke til samtidig. Da blir det ekstra tydelig at det er en arbeidssang og ikke ei vise for dans eller underholdning.

Det var få innsamlere som interesserte seg for denne type sang. For det første var den en internasjonal og ikke en nasjonal sjanger, for det andre var den ofte rå og ubehøvlet. Et unntak var Diderik Brochmann som selv var sjømann om bord på seilskuter på slutten av 1800-tallet. Han har gitt ut flere samlinger med sjantier og frivaktsviser, og denne versjonen av "Danse Polka" er hentet fra boka "Sjømannsviser" som kom ut i 1937. Samme versjon finnes på CD'en "Skjemt og sjanti" med Frode Nyvold.

Danse polka

Solo: En vise vil jeg sjunge
og den er splinter ny:
Den handler om en jente som
jeg traff i New York by.

Kor: Hal i vei en sjanti!
My dear Anny!
Å du New York girl,
kan du danse polka?

Jeg gikk opover Broadway,
en sommeraften varm, -
En dame flott i lyseblått
kom hen og tok min arm.

Vi sammen gikk på livet
til jeg ble nesten full.
I en butikk hun ringer fikk
som nesten var av gull.

Hun sa: Du Ola Stokkfisk
kan du følge med mig hjem.
Du er så snild og liketil
at du skal få en klem.

Jeg frydet meg til natta
og var så sjele-gla'.
Jeg gjorde kur, men hun var lur,
og disse ord hun sa:

Min beste venn er yankee
og går med kortklipt hår.
Han sjømann er, men ganske nær,
for skibet kom i går.

Han kommer hit i aften
og blir nok her i natt.
Så kyss mig fort, for du må bort.
Han er sjalu min skatt.

Ja jentene er falske,
de holder aldri ro.
Og hvad de gjør, så snart de tør,
det kan du aldri tro.

Jeg gjorde som hun bad mig
før yankeen kom der.
Og så: Adjø, du falske mø!
Nå vet jeg hvem du er.

Kor: Hal i vei en sjanti!
My dear Anny!
Å, du New York girl,
kan du danse polka?